Dovilas Petrulis

Laisvės aikštė 26A

2022 m. žvalgomieji tyrimai atlikti Panevėžio miesto istorinėje dalyje, sklype Laisvės aikštė 26, projektuojamos automobilių aikštelės vietoje. Žvalgomųjų tyrimų metu buvo ištirti 4 šurfai, iš viso 9 m^2 plotas. Sklype anksčiau archeologiniai tyrimai nevykdyti, bet nemažai tyrinėta Laisvės aikštė ir jos prieigos bei greta esančios gatvės – Elektros, Kranto, Respublikos, Vasario 16-osios (1 pav.). Tyrimai vyko 2007–2021 m. Tyrimų medžiaga buvo publikuota (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 368–370*i ATL 2008 metais*, 2009; p. 369–371; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 285–289; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 289–293; *ATL 2021 metais*, 2022, p. 385–388).

Šurfuose 1, 3, 4 po viršutiniu asfalto ir supiltinių žemių sluoksniais atkastas XIX a. pabaigos–XX a. I pusės akmeninis kiemo grindinys iš smulkų akmenų.

Šurfe 1 užfiksuotas 45 cm storio XIX a. ir 24 cm storio XVIII a. kultūrinis sluoksnis. XIX a. susiformavusiame kultūriniame sluoksnyje, tarp 0,75–1,18 m, rasti 6 tamsiai žalios spalvos stiklinių butelių fragmentai ir jų šukės. Tai cilindro formos butelių kaklelių ir dugnų dalys. Tarp 60–98 cm gylio rastos 3 keraminių indų šukės: fajanso indo šoninės sienelės šukė, keraminio žiesto indo šoninės sienelės, dugno ir sienelės šukės. 1,18 m gylyje rasta 1853 m.

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2022 m. žvalgomųjų tyrimų vieta Laisvės aikštėje 26A; 2 – ištirtų šurfų vietos; 3 – 2021 m. žvalgomųjų tyrimų vieta Kranto gatvėje; 4 – 2021 m. žvalgymų vietos Kranto gatvėje; 5 – 2020 m. žvalgymų vietos Vasario 16-osios gatvėje; 6 – 2020 m žvalgomųjų tyrimų vietos Laisvės aikštėje ir jos prieigose; 7 – 2008 m. tyrimų vieta Laisvės aikštėje 2; 8 – 2007 m. tyrimų vieta Laisvės aikštėje. D. Petrulio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – 2022 field survey site at Laisvės Sq. 26A; 2 – test pits; 3 – 2021 field evaluation site on Kranto Street; 4 – 2021 field survey sites on Kranto Street; 5 – 2020 field survey sites on Vasario 16-osios Street, 6 – 2020 field evaluation sites at Laisvės Square and its vicinity, 7 – 2008 investigation site at Laisvės Sq. 2, 8 – 2007 investigation site at Laisvės Square.

2 pav. Šurfo 3 R sienelės profilis ir dugno vaizdas iš V. D. Petrulio nuotr.

Fig. 2. The E wall profile and bottom of Test Pit 3, as seen from the W.

0 3 cm

3 pav. Šurfe 3 rasta XVIII a. II pusės–XIX a. I pusės sudėtinė rausvo molio suploto rutulio formos pypkė D. Petrulio nuotr.

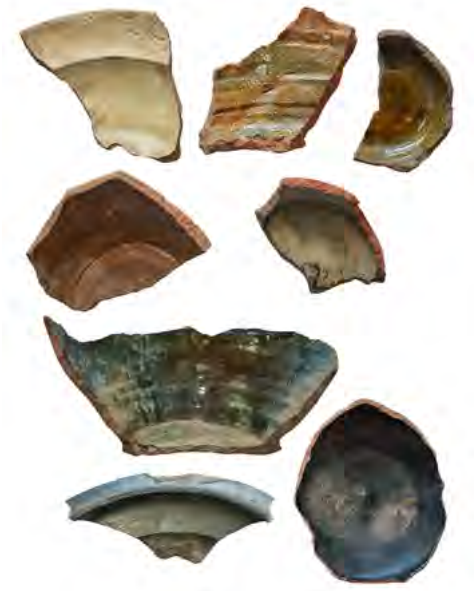
Fig. 3. The second half of the 18th – first half of the 19th-century red clay composite pipe with a flattened ball-shaped bowl from Test Pit 3.

švininė pašto plomba. Nuo 1,18 m gylio fiksuotas XVIII a. juodžemio su priemoliu sluoksnis, kuriame rasta žiestų keraminių indų šukių.

Šurfe 2, 50 cm gylyje, atidengtas betoninis pamato fragmentas. Betono masėje užfiksuoti smulkūs lauko akmenys ir skaldytų plytų gabaliukai. Pamato plotis – 40 cm, storis siekė iki 50 cm. Pamatas orientuotas PV–ŠR kryptimis. Pagal šiuos duomenis pamatą galima datuoti XX a. I puse–XX a. viduriu. Šurfe 2 užfiksuotas 40 cm storio XIX a. ir 20 cm storio XVIII a. kultūrinis sluoksnis. XIX a. susiformavusiame kultūriniame sluoksnyje rasta moneta, fajanso indų šukių, žiestų keraminių indų šukių, odinės avalynės liekanų, gyvulių kaulų, stiklo indų fragmentų, koklio dalis ir pavienių gyvulių kaulų. 75 cm gylyje rasta moneta – Nikolajaus II 2 kapeikos, data nudilusi. Tarp 70–80 cm gylio rasti 2 odinio apavo apatinės dalies (pado) fragmentai. Užfiksuotas XVIII a. neintensyvus kultūrinis sluoksnis su pavienėmis keraminių indų šukėmis, galvijų kaulais.

Šurfe 3 nustatytas 45 cm storio XIX a., 55 cm storio intensyvus XVIII a. ir 20 cm storio XVII a. kultūrinis sluoksnis (2 pav.). XIX a. susiformavusiame žemių sluoksnyje rasta žiestų glazūruotų keraminių indų šukių, gyvūnų kaulų. 1,09 m gylyje rasta ornamentuota sudėtinė rausvo molio suploto rutulio formos pypkė, kurios analogai gaminti XVIII a. II pusėje–XIX a. I pusėje (3 pav.). Tarp 0,8–1,1 m gylio rasta XVIII–XIX a. datuojamų žiestų keramikos indų šukių. Tarp 1,14–1,29 m gylio rasta butelio dugno ir šoninės sienos šukių, žiestų keraminių indų priedugnių, šoninių sienelių šukių. Tarp 1,3–1,8 m gylio rasta stiklinių indų šukių: stiklinės taurės kojelės dalis, 2 butelių kaklelių dalys, 2 butelių dugno ir šonų dalys. Tame pačiame gylyje, tarp 1,3–1,8 m, rasta žiestų keraminių indų šukių: glazūruotų keramikos indų priedugnių, dugnų, šonininių sienelių (4 pav.). Iš jų išsiskyrė juodos keramikos, maistinio dubens šoninės sienelės ir pakraštėlio šukė, nes jos sienelė ornamentuota geometriniu ornamentu. Tarp 1,75–1,85 m gylio šis sluoksnis pašviesėjo, išryškėjo priemolis. Šiame 20 cm storio XVII a. susiformavusiame kultūriniame sluoksnyje rasti 2 koklio fragmentai ir smulkus molio tinko gabaliukas.

Šurfe 4 užfiksuotas 35 cm storio XIX a. ir 20 cm storio XVII a. II pusės–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Po akmeniniu grindiniu, nuo

0 10 cm

4 pav. Šurfe 3 1,3–1,8 m gylyje rastos XVIII a. keramikos indų šukės. D. Petrulio nuotr.

Fig. 4. 18th-century potsherds discovered at a depth of 1.3–1.8 m in Test Pit 3.

70 cm gylio, išryškėjo 20–35 cm storio sluoksnis su tamsiai pilkomis žemėmis ir medžio pelenais. Fiksuotas XIX a. kultūrinis sluoksnis. Jame rasta žiestų keraminių indų šukių, stiklo indų šukių, galvijų kaulų. Tarp 50–95 cm gylio rasta žiestų keraminių indų šoninių sienelių ir pakraštėlių šukių. Po juo, nuo 90–95 cm gylio, užfiksuotas 20 cm storio neintensyvus juodžemio XVII a. II pusės–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Jame tarp 0,93–1,13 m gylio rastos 2 stiklinių butelių šukės – priedugnis ir dugno dalis.

Apibendrinant tyrimų duomenis matyti, kad šurfuose 1, 3, 4, nuo 42–58 cm gylio, atidengtas XIX a. pabaigos–XX a. I pusės akmenimis kiemo grindinys iš smulkų akmenų. Šurfe 2, 50 cm gylyje atkastas betoninis pastato pamato fragmentas. Bendrai užfiksuotas XVII a. II pusės–XIX a. kultūrinis sluoksnis. Iš viso archeologinių tyrimų metu rasta 90 radinių (XVII–XX a.): pypkė, keramikos indų šukių, stiklinių indų šukių, odinio apavo fragmentų, pašto plomba, moneta, koklių dalių, gyvūnų kaulų. Šurfuose 1–4 įžemis pasiektas nuo 1,1–1,7 m gylio.

Laisvės Sq. 26A

The 2022 field evaluation (4 test pits totalling 9 m^2) at a planned car park site at Laisvės Sq. 26, Panevėžys (Fig. 1) revealed, in Test Pits 1, 2, and 4, late 19th – first half of the 20th-century courtyard paving created from small stones, in Test Pit 1 a 45 cm thick, 19th-century and a 24 cm thick, 18th-century cultural layer, in Test Pit 2, a 40 cm thick, 19th-century and a 20 cm thick, 18th-century cultural layer, in Test Pit 3, a 45 cm thick, 19th-century, a 55 cm thick, rich 18th-century, and a 20 cm thick, 17th-century cultural layer (Fig. 2), and in Test Pit 4, a 35 cm thick, 19th-century and a 20 cm thick, second half of the 17th–18th-century cultural layer. The investigation yielded a total of 90 finds (17th–20th century): a pipe, potsherds, glassware shards, leather footwear fragments, a postal seal, a coin, stove tile pieces, and animal bones (Figs. 3, 4). Sterile soil was reached at a depth of 1.1–1.7 m.

TELŠIAI

Dalia Ostrauskienė,
Jurgis Sadauskas

Luokės gatvė 4 ir Žvejų gatvė 14

2022 m. Telšių mieste, Luokės g. 4 ir Žvejų g. 14, planuotos įrengti naujos apie 58 m ilgio dujotiekio trasos vietoje atlikti žvalgomieji ir detalieji tyrimai (1 pav.). Minėtų darbų vieta patenka į saugomas Telšių senojo miesto vietos (UK 16426) ir senamiesčio (UK 17113) terito-